

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ
ҰЛТТЫҚ БАНКІ
№17 БАСПАСӨЗ РЕЛИЗІ
2013 ЖЫЛҒЫ 17 МАМЫР

Қаржы нарығындағы ахуал туралы

1. Инфляция

Қазақстан Республикасы Статистика агенттігінің ресми деректері бойынша 2013 жылғы сәуірде инфляция 0,3% (2012 жылғы сәуірде – 0,7%) деңгейінде қалыптасты. Азық-түлік тауарларының бағасы 0,2% (0,3%-ға), азық-түлікке жатпайтын тауарлар 0,2% (0,5%-ға) өсті. Ақылы қызмет көрсету тарифтері 0,5%-ға (1,2%-ға) өсті.

Азық-түлік тауарлары нарығында 2013 жылғы сәуірде көп дәрежеде жұмыртқа 1,6%-ға, макарон өнімдері 0,4%-ға, балық және теңіз өнімдері 0,4%-ға, қант 0,3%-ға, ет және ет өнімдері 0,3%-ға, сүт өнімдері 0,1%-ға қымбаттады. Сонымен қатар жарманың бағасы 1,3%-ға, оның ішінде қарақұмық жармасы бағасының 2,4%-ға, май және тоң май 0,3%-ға, күнбағыс майының 0,8%-ға, күріш, жемістер мен көкөністердің 0,1%-ға төмендеуі тіркелді.

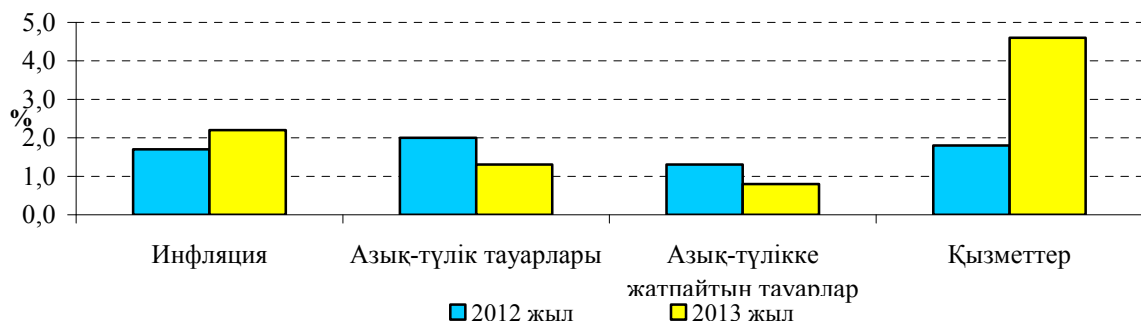
Азық-түлікке жатпайтын тауарлар тобында киім мен аяқ киім бағасы 0,3%-ға, күнделікті үй заттары 0,3%-ға, дәрі-дәрмек 0,2%-ға көтерілді. Бензиннің құны өзгерген жоқ, дизель отынының құны 0,3%-ға өсті.

Ақылы қызмет көрсету тобында тұрғын үй-коммуналдық шаруашылық қызметтерінің ақысы 0,6%-ға өсті. Бұл ретте салқын су тарифі 4,0%-ға, кәріз 2,7%-ға, қоқысты жинау 1,7%-ға, бөлу желілері бойынша тасымалданатын газ 1,0%-ға өсті. Сонымен қатар өткен айда байланыс қызметінің бағасы өзгерген жоқ, көлік қызметінің бағасы 0,2%-ға көтерілді. Медициналық қызметтер бағасы 1,0%-ға қымбаттады.

2013 жылғы қаңтар-сәуірде инфляция 2,2% (2012 жылғы қаңтар-сәуірде 1,7%) құрады. Азық-түлік тауарлары 2013 жылдың басынан бастап 1,3%-ға (2,0%-ға), азық-түлікке жатпайтын тауарлар 0,8%-ға (1,3%-ға), ақылы қызметтер 4,6%-ға (1,8%-ға) қымбаттады (1-график).

1-график

2012 және 2013 жж. қаңтар-сәуірдегі инфляция және оның құрамдас бөліктері

2013 жылғы сәуірде инфляция жылдық көрсетуде 6,4% құрады (2012 жылғы желтоқсанда – 6,0%). Азық-түлік тауарлары соңғы 12 айда 4,6% (5,3%-ға), азық-түлікке жатпайтын тауарлар 3,0% (3,5%-ға), ақылы қызмет көрсету 12,3% (9,3%-ға) қымбаттады.

2. 2013 жылғы 1-тоқсандағы төлем балансы (алдын ала нәтижелер)

Төлем балансын алдын ала бағалау бойынша ағымдағы операциялар шотының профициті 2013 жылғы 1-тоқсанда 1,6 млрд. АҚШ долл. құрады, бұл 2012 жылғы 1-тоқсандағы осындай көрсеткіштен 2 еседей төмен.

Сауда балансының профициті 18,4%-ға төмендеп, 10,0 млрд. АҚШ долл. (2012 жылғы 1-тоқсанда 12,3 млрд. АҚШ долл.), ал кірістермен операциялар бойынша ресурстардың нетто-әкетілуі (жалақыны және инвестициялық кірістердің балансын қоса алғанда) 2012 жылғы 1-тоқсандағы 7,4 млрд. АҚШ долларымен салыстырғанда 6,4 млрд. АҚШ долл. болып бағаланады.

Ағымдағы шоттың басқа құрамдас бөліктері бойынша халықаралық қызметтер мен трансферттердің теріс дисбаланстары тиісінше 1,8 млрд. АҚШ долл. және 0,2 млрд. АҚШ долл. құрады.

Алдын ала бағалау бойынша капиталмен және қаржымен операциялар шотының теріс балансы (қателер мен қалып қоюларды есептегенде) 2013 жылғы 1-тоқсанда 1,4 млрд. АҚШ долл. құрады.

Шет елге тікелей инвестициялар бойынша нетто-әкету 1,9 млрд. АҚШ долл. (2012 жылғы 1-тоқсанда 0,6 млрд. АҚШ долл.) құрады. Қазақстанға шетелдік тікелей инвестициялардың (ШТИ) таза түсімі 2012 жылғы 1-тоқсандағы 5,8 млрд. АҚШ долл. салыстырғанда 3,7 млрд. АҚШ долл. болып бағаланады. Осылайша, 2013 жылғы 1-тоқсанда тікелей инвестициялау операциялары бойынша оң баланс 2012 жылғы 1-тоқсандағы 5,1 млрд. АҚШ долл. салыстырғанда алдын ала 1,8 млрд. АҚШ долл. болды.

Портфельдік инвестициялар бойынша 1,9 млрд. АҚШ долл. мөлшеріндегі нетто-әкету Ұлттық қордың шетелдік активтерінің 2,4 млрд. АҚШ долл. өсуімен қамтамасыз етілді. Бұдан басқа 2013 жылғы 1-тоқсан 425 млн. АҚШ долл. сомасына «Қазақстанның Даму Банкі» АҚ еурооблигацияларын қосымша орналастырумен ерекшеленді.

2013 жылғы 1-тоқсандағы есептік төлем балансы Төлем балансы және халықаралық инвестициялық позиция бойынша нұсқаулыққа (6-басылым, ХВҚ, 2009 жыл) сәйкес қалыптастырылатын және 2013 жылғы 28 маусымда жарияланатын болады.

3. Халықаралық резервтер және ақша агрегаттары

2013 жылғы сәуірде Ұлттық Банктің халықаралық резервтері төмендеді. Ұлттық Банктің жиынтық халықаралық резервтері 6,0%-ға 26,4 млрд. АҚШ долл. дейін азайды (жылдың басынан бастап 6,6%-ға төмендеу). Ұлттық Банктің таза халықаралық резервтері Ұлттық қордың активтерін толықтыру мақсатында валютаны сату есебінен 6,1%-ға қысқарып, 25,9 млрд. АҚШ долл. құрады (жыл басынан бастап 6,7%-ға төмендеу). Нәтижесінде таза валюта қорлары (ЕАВ) 2013 жылғы сәуірде 6,0%-ға төмендеді. Алтындағы активтер әлемдік нарықтарда оның бағасының төмендеуі салдарынан 6,1%-ға қысқарды.

2013 жылғы сәуірде елдің халықаралық резервтері жалпы алғанда, Ұлттық қордың шетел валютасындағы активтерін қоса алғанда (алдын ала деректер бойынша 62,4 млрд. АҚШ долл.) 88,8 млрд. АҚШ долларына дейін 1,0%-ға өсті (жылдың басынан бастап 3,2%-ға өсу).

2013 жылғы сәуірде ақша базасы 6,3%-ға тарылып, 2852,9 млрд. теңге болды (жыл басынан бері 1,3% тарылды). Тар ақша базасы, яғни екінші деңгейдегі банктердің Ұлттық Банктегі мерзімді депозиттерін есептемегендегі ақша базасы 2773,3 млрд. теңгеге дейін 2,2%-ға тарылды.

2013 жылғы наурызда ақша массасы 11078,2 млрд. теңгеге дейін 5,1%-ға ұлғайды (жыл басынан бері 5,3% өсті). Айналыстағы қолма-қол ақшаның көлемі 1428,4 млрд. теңгеге дейін 1,3% өсті (жыл басынан бері 6,5% төмендеді), банк жүйесіндегі депозиттер 5,7%-ға ұлғайып, 9649,9 млрд. теңге болды (жыл басынан бері 7,3% өсті). Депозиттердің

ақша массасының құрылымындағы үлесі айналыстағы қолма-қол ақша көлемінің қысқаруы аясында депозиттер көлемінің өсуі салдарынан 2013 жылғы ақпандағы 86,6%-дан 2013 жылғы наурыздағы 87,1%-ға дейін өсті.

Ақша мультипликаторы ақша массасының 2013 жылғы наурызда тіркелген өсу (5,1%) қарқынымен салыстырғанда ақша базасы кеңеюінің басым қарқыны салдарынан 2012 жылғы ақпандағы 4,01-ден 2013 жылғы наурыздың қорытындысы бойынша 3,64-ке дейін төмендеді.

4. Валюта нарығы

2013 жылғы сәуірде теңгенің АҚШ долларына қатысты бағамы 1 АҚШ доллары үшін 150,72–151,24 теңге аралығында өзгерді. Айдың соңында теңгенің биржалық бағамы бір АҚШ доллары үшін 151,23 теңге болды.

2013 жылғы сәуірде Қазақстан Қор Биржасындағы биржалық операциялардың көлемі қосымша сауда-саттықтардағы мәмілелерді қоса алғанда 2013 жылғы наурызбен салыстырғанда 55,3% ұлғайып, 4,8 млрд. АҚШ долл. болды. Биржадан тыс валюта нарығында операциялардың көлемі 39,5% ұлғайып, 1,3 млрд. АҚШ долл. құрады.

Жалпы алғанда ішкі валюта нарығындағы операциялардың көлемі 51,6% ұлғайып, 6,1 млрд. АҚШ долл. болды.

5. Мемлекеттік бағалы қағаздар нарығы

2013 жылғы сәуірде Қаржы министрлігінің мемлекеттік бағалы қағаздарын орналастыру бойынша 5 аукцион өткізілді. Оларда 12 айлық МЕККАМ (19,5 млрд. теңге), 4 жылдық МЕОКАМ (13,2 млрд. теңге), 6 жылдық МЕУКАМ (14,4 млрд. теңге), 10 жылдық МЕУКАМ (13,2 млрд. теңге), 11 жылдық МЕУЖКАМ (10 млрд. теңге) орналастырылды.

Орналастырылған бағалы қағаздар бойынша тиімді кірістілік: 12 айлық МЕККАМ бойынша 2,65%, 4 жылдық МЕОКАМ бойынша– 4,04%, 6 жылдық МЕУКАМ бойынша– 5,65%, 10 жылдық МЕУКАМ бойынша – 6,10%, 11 жылдық МЕУЖКАМ бойынша – инфляция деңгейінен 0,01% құрады.

Қаржы министрлігінің айналыстағы бағалы қағаздарының көлемі өткен аймен салыстырғанда 0,6% азая отырып, 2013 жылғы сәуірдің аяғында 3016,9 млрд. теңге құрады.

Қазақстан Ұлттық Банкінің қысқа мерзімді ноттары. Ұлттық Банктің ноттары эмиссиясының көлемі 2013 жылғы наурызбен салыстырғанда 3,1 есе ұлғайып, 2013 жылғы сәуірде 19,2 млрд. теңге болды.

Бұл ретте 3 айлық ноттарды орналастыру бойынша 2 аукцион (11,4 млрд. теңге және 5,7 млрд. теңге) және 6 айлық ноттарды орналастыру бойынша 1 аукцион (2,1 млрд. теңге) өтті.

3 айлық ноттар бойынша тиімді кірістілік 1,05%, 6 айлық ноттар бойынша 1,50% құрады.

Айналыстағы ноттардың көлемі 2013 жылғы наурызбен салыстырғанда 12,3% қысқарып, 2013 жылғы сәуірдің аяғында 89,4 млрд. теңге құрады.

6. Банкаралық ақша нарығы

2013 жылғы наурызда орналастырылған банкаралық депозиттердің жалпы көлемі 2013 жылғы ақпанмен салыстырғанда 21,5%-ға азайып, баламасы 1946,5 млрд. теңге болды.

Орналастырылған теңгедегі банкаралық депозиттердің көлемі 0,9% төмендеді және 479,0 млрд. теңге (орналастырылған депозиттердің жалпы көлемінің 24,6%) болды. Бұл ретте орналастырылған теңгедегі банкаралық депозиттер бойынша орташа алынған сыйақы мөлшерлемесі 2013 жылғы наурызда өзгерген жоқ – 0,57%.

2013 жылғы наурызда орналастырылған доллардағы депозиттердің көлемі ақпанмен салыстырғанда 28,3%-ға азайды және 9,1 млрд. АҚШ долл. (орналастырылған депозиттердің жалпы көлемінің 70,8%) болды. Орналастырылған доллардағы депозиттер бойынша орташа алынған сыйақы мөлшерлемесі 2013 жылғы наурызда өзгерген жоқ 0,10%.

Еуроодағы және рубльдегі депозиттерге орналастыру көлемі шамалы ғана – орналастырылған депозиттердің жалпы көлемінен тиісінше 4,0% және 0,6%.

Шетел валютасындағы банкаралық депозиттердің үлесі 2013 жылғы наурызда орналастырылған депозиттердің жалпы көлемінің 80,5%-дан 75,4%-ға дейін төмендеді. Орналастырылған банкаралық депозиттердің жалпы көлемінен шетел валютасында резидент емес банктерде орналастырылған депозиттердің үлесі 80,4%-дан 75,4%-ға дейін азайды.

Ұлттық Банк банктерден тартқан депозиттердің көлемі 2013 жылғы наурызда 2013 жылғы ақпанмен салыстырғанда 472,2 млрд. теңгеге дейін 0,7%-ға төмендеді.

7. Депозит нарығы

Резиденттердің депозиттік ұйымдардағы депозиттерінің жалпы көлемі 2013 жылғы наурызда 9649,9 млрд. теңгеге дейін 5,7%-ға ұлғайды (жылдың басынан бастап өсу 7,3%). Занды тұлғалардың депозиттері бір айда 6154,2 млрд. теңгеге дейін 8,8%, жеке тұлғалар - 3495,7 млрд. теңгеге дейін 0,7%-ға ұлғайды.

2013 жылғы наурызда ұлттық валютадағы депозиттердің көлемі 6560,3 млрд. теңгеге дейін 3,2%-ға өсті (занды тұлғалар – 3,9%-ға өсу, жеке тұлғалар – 1,8%-ға өсу), шетел валютасында 3089,6 млрд. теңгеге дейін 11,5%-ға ұлғайды (занды тұлғалар – 23,6%-ға өсу, жеке тұлғалар – 1,0%-ға төмендеу). Теңгемен депозиттердің үлес салмағы бір айда 69,6%-дан 68,0%-ға дейін төмендеді.

Банктердегі халықтың салымдары (резидент еместерді қоса есептегенде) 2013 жылғы наурызда 3531,7 млрд. теңгеге дейін 0,7%-ға өсті. Халықтың салымдары құрылымында теңгедегі депозиттер 2161,8 млрд. теңгеге дейін 1,7%-ға ұлғайды, шетел валютасындағы депозиттер 1369,9 млрд. теңгеге дейін 1,0%-ға төмендеді. Халық салымдарының құрамында теңгедегі депозиттердің үлес салмағы бір айда 60,6%-дан 61,2%-ға дейін ұлғайды.

2013 жылғы наурызда мерзімді депозиттер 6167,5 млрд. теңгеге дейін 4,2%-ға өсті. Мерзімді депозиттердің құрамында теңгедегі депозиттер 4144,5 млрд. теңгеге дейін 3,4%-ға өсті, шетел валютасындағы депозиттер 2022,9 млрд. теңгеге дейін 5,8%-ға өсті.

2013 жылғы наурызда банктік емес занды тұлғалардың теңгедегі мерзімді депозиттері бойынша орташа алынған сыйақы мөлшерлемесі 2,8% (2013 жылғы ақпанда – 2,5%), ал жеке тұлғалардың депозиттері бойынша – 6,8% (7,9%) болды.

8. Кредит нарығы

2013 жылғы наурызда банктердің экономикаға кредит беруінің жалпы көлемі 10118,2 млрд. теңгені құрап, 1,2%-ға артты (жыл басынан 1,6%-ға өсті).

Ұлттық валютадағы кредиттердің көлемі 7262,6 млрд. теңгеге дейін 1,6%-ға өсті, шетел валютасындағы кредиттердің көлемі 2855,6 млрд. теңге құрап, айтарлықтай өзгерген жоқ. Теңгедегі кредиттердің үлес салмағы бір айда 71,4%-дан 71,8%-ға дейін өсті.

2013 жылғы наурызда ұзақ мерзімді кредиттеу 8172,1 млрд. теңгені құрап, 1,2%-ға өсті, қысқа мерзімді кредиттеу 1946,2 млрд. теңгеге дейін 0,8%-ға ұлғайды. Ұзақ мерзімді кредиттердің үлес салмағы бір айда 80,7%-дан 80,8%-ға дейін артты.

2013 жылғы наурызда занды тұлғаларға берілген кредиттердің көлемі 7152,4 млрд. теңгеге дейін 1,0%-ға артты, жеке тұлғаларға берілген кредиттердің көлемі 2965,8 млрд. теңгеге дейін 1,6%-ға ұлғайды. Жеке тұлғаларға берілген кредиттердің үлес салмағы бір айда 29,2%-дан 29,3%-ға дейін ұлғайды.

2013 жылғы наурызда шағын кәсіпкерлік субъектілерін кредиттеу 1385,1 млрд. теңгеге дейін 0,3%-ға төмендеді, бұл экономикаға берілген кредиттердің жалпы көлемінің 13,7%-ын құрайды.

Банктердің экономикаға берілген кредиттерінің неғұрлым айтарлықтай сомасы салалық бөлуде сауда (жалпы көлемдегі үлесі – 20,2%), құрылыс (13,5%), өнеркәсіп (12,0%), көлік (4,2%) және ауыл шаруашылығы (3,4%) сияқты салаларға тиесілі.

2013 жылғы наурызда банктік емес заңды тұлғаларға ұлттық валютада берілген кредиттер бойынша орташа алынған сыйақы мөлшерлемесі 10,6% (2013 жылғы ақпанда – 10,4%), жеке тұлғаларға – 21,6% (20,9%) болды.

Экономиканың нақты секторы кәсіпорындарына 2013 жылғы 1-тоқсан бойынша жүргізілген мониторингінің қорытындысы туралы

2013 жылғы сәуірде экономиканың нақты секторындағы 2013 жылғы 1-тоқсандағы ахуалды бағалау мақсатында кәсіпорындардың кезекті мониторингі жүргізілді. Ел экономикасының негізгі салаларын білдіретін мониторингке қатысушы кәсіпорындардың саны 2012 жылғы 4-тоқсандағы пікіртеріммен салыстырғанда 2511-ден 2546-ға дейін өсті, оның ішінде орташа мен ірілер 1519 болды.

2013 жылғы 1-тоқсанда шаруашылық қызметіне теңге бағамының АҚШ долларына, еуроға және Ресей рубліне қатынасы бойынша өзгеруінің жағымсыз әсеріне ұшыраған кәсіпорындардың үлесі айтарлықтай азайды (тиісінше 12,6%, 10,2% және 11,4%-ға дейін). Кәсіпорындардың көпшілігі шаруашылық қызметіне теңге бағамының осы валюталарға қатынасы бойынша (тиісінше 63,4%, 65,4% және 64,7%) өзгеруінің ықпалын сезінбеді.

2013 жылғы 1-тоқсанда кредит алған кәсіпорындардың үлесі аздап ұлғайды (2012 жылғы 4-тоқсандағы 20,5%-дан 21%-ға дейін), ал банк кредиттері бойынша берешегі бар кәсіпорындардың саны алдыңғы тоқсанның деңгейінде қалды және 37,8% құрады. Кәсіпорындардың 24,7%-ы 2013 жылғы 2-тоқсанда кредит алуға ниет білдіріп отыр (2013 жылғы 1-тоқсанда - 22,7%).

Кәсіпорындардың инвестициялық белсенділігі жалпы алғанда нашарлады: негізгі құрал-жабдықтарды меншікті қаражаты есебінен қаржыландырған кәсіпорындардың үлесі 2012 жылғы 4-тоқсандағы 61,1%-дан 56,3%-ға дейін төмендеді, сондай-ақ осы мақсаттарға банк кредиттерін пайдаланатын кәсіпорындардың үлесі аздап төмендеді (2012 жылғы 4-тоқсандағы 6,2%-дан 5,9%-ға дейін). Бұл ретте, теңгедегі кредиттер бойынша орташа пайыздық мөлшерлемелер деңгейі іс жүзінде алдыңғы тоқсан деңгейінде қалды және 12,1%-ды құрады, шетел валютасындағы кредиттер бойынша орташа пайыздық мөлшерлемелердің 9,7%-ға дейін біршама төмендегені байқалып отыр.

Жалпы алғанда, экономиканың нақты секторы бойынша кәсіпорындардың дайын өніміне деген сұраныс төмендеді. Бұл ретте, сұраныстың бәсеңдеуін кәсіпорындардың 24,2%-ы (2012 жылғы 4-тоқсанда – 21%), ұлғаюын респонденттердің 17,6%-ы (2012 жылғы 4-тоқсанда – 24,6%) атап өтті. Дайын өнімге сұраныстың төмендеуі «электр энергиясын, газ бен суды өндіру және бөлу», «ауыл шаруашылығы» салаларын және сұраныстың өсу қарқыны бәсеңдеген өндіруші өнеркәсіпті қоспағанда, барлық салаларда байқалды. 2013 жылғы 2-тоқсанда дайын өнімге сұраныстың едәуір өсуі күтілуде.

2013 жылғы 1-тоқсанда кәсіпорындардың дайын өніміне бағаның өсуі қалыпты түрде жалғасты, бірақ баяу қарқынмен жүзеге асты. Бағаның өсу қарқынының төмендеуі байқалған ауыл шаруашылығын, көлік пен байланысты және өңдеуші өнеркәсіпті қоспағанда, барлық салалар аталған үрдіспен қамтылды.

2013 жылғы 2-тоқсанда жалпы экономиканың нақты секторы бойынша, сондай-ақ өндірушілердің тұтынушылық өнімдер мен қызметтерді іріктеуі бойынша баға өсуінің бәсеңдеу үрдісі күтіліп отыр.

2013 жылғы 1-тоқсанда шикізат пен материалдарға бағаның өсу қарқыны аздап ұлғайды. Жалпы алғанда, іріктеу бойынша шикізат пен материалдарға бағаның өсуін атап

көрсеткен кәсіпорындардың үлесі 48,9%-ды құрады, кәсіпорындардың 1,8% бағалардың төмендегенін атап өтсе, кәсіпорындардың қалған 49,3% бағалардың өзгермегенін алдыға тартады. 2013 жылғы 2-тоқсанда бағалар өсуінің біршама бәсеңдеуі күтілуде. Шикізат пен материалдар бағасының өсу қарқынының бәсеңдеуі орташа алғанда нақты сектор бойынша 2011 жылғы 2-тоқсаннан бастап іске аса бастағанын атап өткен жөн.